I. 7. Sanyi

Az élet megváltozott Szentgothárdon. Először üres lett, nagyon üres. Margit nélkül, Rákhel néni nélkül, Dia és Édi nélkül, nagyon üres. Nagyapám és Nagyanyám látogatása nélkül. Ők Mezőzáhon éltek, ahol Nagyapámnak szép nagy birtoka volt s magukhoz vették az Atzél gyerekeket is. Megtudtam egyszer azt is, hogy anyjuk, Marika néni Lausanne-ban meghalt még azon a nyáron s Diát beadták valami Baár Madas nevű budapesti előkelő nevelőintézetbe és Édi is menni fog ősszel a Ferenc József nevű intézetbe, ahol a gyerekek egyenruhát viseltek, mint a katonák, szép aranyveretű karddal. Margit bátyja, István már ott volt az elmúlt tanévben. Megtudtam Apámtól, hogy ő is ott tanult nyolc esztendőn át és engem is oda adnak be, mihelyt betöltöm a tíz évet. Apám annyi mulatságos történetet mesélt arról az iskoláról, hogy én is kedvet kaptam hozzá.

Az új mama érkezése után, ami nyár elején történ, újra elment a háborúba s én egész nap a kertben bújtam meg. Sűrű bokrokban, ahol Margittal szoktunk volt játszani, vagy fönt a felső fenyvesnél, ahol homokládánk volt néhány elhagyott játékkal. Nyáron a „tanár úr” is elment valahova igazi iskolában tanítani, s én igazán magamra maradtam. Abban az időben barátkoztam össze Sanyival, parádés kocsisunk velem egyidős fiával. Új mama nem kedvelte ezt a barátságot, mert, ahogy mondta, sok olyan rossz szokást vettem föl tőle, ami nem illett úri fiúhoz.

Sanyi sok mindenre megtanított, aminek hasznát vettem az életben. Ő tanított meg birkózni. Délutánonként felhozta néhány barátját a faluból, oláh fiúkat, akikkel vagy birkóztunk, vagy bújócskát játszottunk, vagy „pecéztünk”. Ez abból állt, hogy egy mindkét végén hegyesre faragott fadarabot letettünk a földre, annak egyik végére rá kellett ütni s amikor felugrott a levegőbe, akkor a kezünkben lévő bottal el kellett ütni, amilyen messzire csak tudtuk. Aki háromszori próbálkozás után a legmesszebbre ütötte, az volt a „nyertes”.

A ház sarkában, az alsó fenyves feletti nagy tisztáson játszottunk többnyire. Ezt-azt, kívánság szerint. Csak egyetlen játékot nem játsztottunk soha: háborúsdit. Nagyapám tervezte így, az öreg gróf, vagy maria sa batrinul, ahogy a román gyerekek nevezték.

Sanyi tanított meg szekerezni is. Volt az istálló megetti legelőn két szürke csacsi. Ezeket vagy arra használták, hogy hangyatojásokat hozzanak az erdőről a fácáncsibéknek, vagy a vizeshordót húzatták velök az öntözéshez. Sanyi ötlete volt, hogy fogjuk be ezeket a csacsikat a kis szekérbe és menjünk le szekerezni velök az országútra.

Egy ilyen alkalommal találkoztunk össze Czegében élő szomszédunkkal, Wass Jenő bácsival és az ő híres „orosz ügetőivel”, akikre ő roppant büszke volt. Állandóan azzal büszkélkedett, hogy azok voltak Erdély leggyorsabb lovai.

Egy szép napos nyári délután lementünk szekerezni az országútra és alig hagytuk el a falut, megjelenik mögöttünk ez a kocsi, két sebesen trappoló szürke lóval. Egy szakállas bácsi hajtotta a lovakat, és a kocsis reánk ordít a hátsó ülésről: „hééé-hopp!” Kétszer is: hé-hopp! Ami azt jelentette az országút nyelvén, hogy „félre az útból, paraszt”!

Félrehajtottunk, s a pompás úri kocsi a két szürkével úgy rohant el mellettünk, mint az istennyila, mi pedig nyeltük a port. Másnap délután ugyanez történt. Sanyi letörölte arcáról a port és megcsóválta a fejét. „Ezt a Jenő grófot mi megtréfáljuk holnap, kicsigróf. Meg ám!” És meg is „tréfáltuk” úgy, hogy majdnem háborúság lett belőle.

Másnap délután, amikor ideje jött, Sanyi befogta a két csacsit a kis szekérbe. „Ma én hajtok, Kicsigróf”, mondta és kezébe vette a gyeplőt. Kettőnk között az ülésen kendőkkel letakart kis kosár volt. „Ebben mi van?” kérdeztem. „Majd meglássa” felelte Sanyi titokzatosan. Áthaladtunk a falun s már a czegei tónál voltunk, amikor a fényes fogat a két híres szürkével megjelent a kanyarnál. Sanyi megfordította a szekerünket és félreállt az útból. Levette a kendőket a kosárról. Éreztem a meleget áradni belőle. „Mi van ebben?” kérdeztem. „Sült pityóka” felelte Sanyi. Aztán kioktatott. „Ide figyeljen, kicsi gróf! Amikor én belenyúlok ebbe a kosárba és kiveszek onnan egy forró pityókát, maga is ugyanezt teszi. Érti. Aztán előre nyúl, fölemeli a maga előtt levő csacsi farkát és alája teszi a pityókát. Egyébre aztán ne legyen gondja”.

Úgy is történt. Szaladt a két szürke a cifra kocsival, kiáltotta a kocsis a „héé-hopp”-ot, Jenő bácsi markában feszült a gyeplőszár, szakállát lebegtette a szél, s pillanat alatt elrohantak mellettünk. Sanyi keze mozdult, felkaptam a kosárból én is egy pityókát, égette is a kezemet, de már nyúltam is előre a csacsi farkáért, megemeltem, mint Sanyi az övét s már nyomtam is a forró pityókát a csacsi fenekébe. A csacsi farka rászorult a pityókára, nagyot rándult a kis szekér alattunk, s rohant a két csacsi, mintha eszüket vesztették volna. Alig két pillanat s már ott zakatolt a szekerünk egy vonalban a cifra kocsival, láttam Jenő bácsi meglepett arcát, ráriadt a lovaira, de mi csak elnyargaltunk mellette, mintha ott se lett volna, nyargaltak a csacsik, elnyargaltak a híres trapperek mellett. Sanyi odakiáltott a cifra kocsishoz: „hooó-hopp!” s a következő pillanatban már mögöttünk is voltak. Be a faluba, át a falun, két keréken

fordultunk be a kocsiút bejáróján. Sanyi markában megfeszült a gyeplő, s már zörögtűnk fölfele a kerti úton. A csacsik csak az istálló előtt csöndesedtek le. Verdestek a farkukkal s a pityóka kiesett alóla. Ettől megnyugodtak, csak a lihegésük hallatszott.

Másnap délelőtt a megsértődött szomszéd már ott is volt a háznál s elpanaszolta Apámnak, aki éppen otthon volt egy hétre, a rettentő sérelmet. Apám pedig jót nevetett ezen.

- Hát a híres versenylovaidat túlnyargalta két buta szamár? Talán azokat kellene elküldjem az ügetőversenyre!

Ez azonban nem segített a szomszéd viszonyon. A feszültség megmaradt Czege és Szentgothárd között, évekig. És valódi oka nem az volt, ahogy mondták, hogy a hajdani választások idején Nagyapám megverte Wass Jenő grófot, hanem az, hogy a két csacsi megnyerte a versenyt azon a délután.

Mindez azonban eltörpült hamar és felszívódott a semmibe. Rossz hírek jártak a háború dolgában. Sok ember jött haza fél lábbal, fél karral és még több nem jött haza. Nekünk, gyermekeknek, nem kötötték az orrunkra a híreket, de itt-ott egy-egy megjegyzés, aminek az értelmét nem is fogtuk fel, már előre befészkelte magát előérzetünkbe, s ha nem is tudtuk, de sejtettük, hogy valami nagy dolog történik hamarosan, s ez a nagy dolog rosszat hoz. Mint ahogy a ló megérzi, meg a kutya, az első távoli dörgésből származó veszedelmet, úgy megéreztük mi is, csak nem tudtuk, hogy mi az, amit érzünk.